ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 97, Ekim 2019, s. 231-245

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.36768>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
31.07.2019

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
29.10.2019

Dr. Öğretim Üyesi E. Seda KOÇ

Namık Kemal Üniversitesi, SHMYO, Çocuk Gelişimi Programı
eskoc@nku.edu.tr

TÜRKİYE’DE KARŞILAŞTIRMALI EĞİTİM ALANINDA YAPILMIŞ OLAN LİSANSÜSTÜ TEZLERİN İNCELENMESİ

Öz

Bu çalışmada karşılaştırmalı eğitim alanında Türkiye’de 2005-2018 yılları arasında yapılmış olan lisansüstü tezlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma desene göre yürütülmüş olan çalışmada kullanılan verilere doküman incelemesi yolu ile ulaşılmıştır. Çalışma kapsamında yer alan YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanına kayıtlı 217 adet lisansüstü tez, araştırma problemleri doğrultusunda içerik analizi tekniğinden yararlanılarak çözümlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda karşılaştırmalı eğitim alanında en fazla tezin 2010 yılında yapılmış olduğu; Gazi Üniversitesi, Ankara Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi’nin en fazla tezin yapıldığı üniversiteler olduğu ve tezlerin büyük bir çoğunluğunun yüksek lisans düzeyinde olduğu belirlenmiştir. İncelenen tezlerde nitel desenin yaygın olarak tercih edildiği ve veri toplama sürecinde çoğunlukla doküman incelemesi tekniğinden yararlanıldığı saptanmıştır. Çalışmada ayrıca ABD, Almanya ve İngiltere’nin en fazla karşılaştırma yapılan ülkeler iken öğretim programları ve eğitim sistemlerinin en sık karşılaştırma yapılan konu başlıkları olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Karşılaştırmalı eğitim, lisansüstü tezler, tez inceleme

ANALYSIS OF THE DISSERTATIONS ON COMPARATIVE EDUCATION IN TURKEY

Abstract

In this study it was aimed to analyze the dissertations on comparative education written between 2005 and 2018 in Turkey. The study was conducted in accordance with qualitative design and data used in the study were gathered by document analysis technique. 217 dissertations, registered in Thesis Center, Council of Higher Education were analyzed by use of content analysis in parallel with the research questions. According to the findings, it was found out that the dissertations on comparative education were written in 2010 at the most; Gazi University, Ankara University and Marmara University were the first three universities at where the biggest amount of the dissertations were written and the vast majority of the dissertations were at master level. It was concluded that qualitative design and document analysis technique were commonly used in the dissertations. Also it was seen that USA, Germany and England were the most frequently compared countries while the curricula and education systems were the most favored comparison subjects.

Keywords: Comparative education, dissertations, analysis of dissertation

Giriş

Çağımız bilim, kültür ve teknolojinin hızla değiştiği bir çağdır. Dünya kültürleri sürekli değişime uğramakta ve her toplumda davranış örnekleri, toplumsal sistemler, yapılar ve kurallar sürekli olarak değişmektedir (Tezcan,1995). Toplumlarda gözlenen bu değişimler bilginin yayılma hızına bağlı olarak farklı coğrafyalara kısa sürede ulaşarak eğitim sistemleri dahil olmak üzere pek çok toplumsal yapıyı etkisi altına almaktadır. Bu nedenden ötürü toplumsal değişimlerin gerçekleşmesinde başat rol üstlenmiş olan eğitim giderek evrenselleşen bir kavram haline dönüşmektedir.

Küreselleşen eğitim anlayışının eğitim bilimleri alanında gerçekleştirilen çalışmalara da yansıdığı görülmektedir. Buna göre yerelden öte farklı ülkeleri de kapsayan, ülkeler arasındaki benzerlik ve farklılıkların görülebileceği çalışmalar giderek yaygınlaşmaktadır. Eğitim alanında planlanan toplumlararası işbirliğinin gerçekleştirilebilmesi için söz konusu çalışma sonuçlarına duyulan ihtiyaç giderek artmakta; buna bağlı olarak “karşılaştırmalı eğitim” olarak adlandırılan bu çalışmaların sayısı her geçen gün artış göstermektedir.

Karşılaştırmalı eğitim pek çok konu alanından aynı anda faydalanabilen uygulamalı bir disiplindir (Erdoğan,2003). Bu disiplin alanı için pek çok tanım yapılmış olmakla birlikte karşılaştırmalı eğitimin ne olduğunu daha iyi anlayabilmek için alan yazında yapılan tanımlardan birkaçına bakmak faydalı olacaktır. Karşılaştırmalı eğitimi Ergün (1985), “çeşitli toplumlarda, ülkelerde, bölgelerde ve tarihi dönemlerde uygulanan, eğitim sistemlerini bazen bütün olarak bazen de birkaç yönden karşılaştırarak ortak ve farklı yönleri tespit edip bundan eğitim teori ve pratiğinde, eğitim politikasında, eğitim planlamasında ve reformlarında, uluslararası ilişkilerin yumuşatılmasında ve bir barış ortamı sağlanmasında yararlanılmaya çalışılan bir bilimdir” şeklinde tanımlarken Türkoğlu (1985), “farklı kültürler ve farklı ülkelerde, iki veya daha fazla eğitim sisteminin benzerlikleri ve farklılıklarını tanımlamaya yardım eden, benzer görünen olguları açıklayan ve insanları eğitime yolları hakkında yararlı teklifler getiren bir disiplindir” şeklinde

tanımlamıştır. Benzer bir tanımlama da Kızıldaş ile Küçüköğlü (2012) tarafından yapılmıştır ve karşılaştırmalı eğitimi, toplumlardaki mevcut eğitim sorunlarını ve nedenlerini; diğer toplumlardaki benzer etkenlere değinerek saptayan, yorumlayan ve eğitim sorunlarının çözümlenmesi için farklı ülkelerdeki eğitim sistemlerini inceleyen bir araştırma alanı olarak açıklamışlardır. Ayrıca UNESCO’ya (1966) göre karşılaştırmalı eğitim, millî eğitim sistemlerini, siyasal, sosyal ve kültürel etkenleri göz önünde bulundurarak inceleyen, ilk ve ortaöğretimin anlamını tartışan bir alandır. Yapılan tüm bu tanımlardan yola çıkarak karşılaştırmalı eğitimin, “iki veya daha fazla ülkenin eğitim sistemlerine ait öğeleri bir bütün ya da ayrı ayrı ele alarak inceleyen; belirlenen öğeler çerçevesinde ülkeler arasındaki benzer ve farklı yönleri ortaya koymaya çalışan disiplinlerarası bir çalışma alanı” olduğu söylenebilir.

Karşılaştırmalı eğitim, toplumlardaki mevcut eğitim sorunları ve nedenlerini, diğer toplumlardaki benzer etkenlere değinerek saptayan ve yorumlayan bir araştırma alanıdır (La-uwers, Varış ve Neff, 1979). Bu çalışma alanı eğitim sorunlarının çözümlenmesi için farklı ülkelerdeki eğitim sistemlerini incelemektedir.(Cramer ve Browne, 1982). Bu nedenden ötürü tanımlardan hangisi kullanılırsa kullanılsın önemli olan bu alanda yürütülmekte olan çalışmalardan elde edilen sonuçların eğitim sistemlerinin geliştirilebilmesi için yararlanılabilecek dönütler olarak kullanılabilmesidir.

Karşılaştırmalı eğitimin, eğitimsel bir kavram olarak ilk defa, Marc Antoine Jullien’in “Karşılaştırmalı Eğitim Üzerine Bir Çalışma Planı ve Öngörüşler” adlı eseriyle ortaya çıktığı kabul edilir. Her ne kadar 19. yüzyılda eğitimde analitik yöntem kullanılmamış olsa da, bu çağda farklı ülkelerin eğitim sistemlerini inceleyen karşılaştırmalı eğitim yazarları kendi ülkelerindeki eğitim sistemlerinde reform çalışmaları başlatmış, eğitimin gelişmesinde öncülük etmişlerdir. 20. yüzyıl başlarında tümevarımcı bir anlayışa sahip olan karşılaştırmalı eğitim, II. Dünya Savaşı’ndan sonra tümden gelimci yönetime göre gelişmeye başlamış ve bu tarihten sonra da gelişimine hızla devam etmiş, oldukça genç bir çalışma alanıdır (Sel, 2004).

Karşılaştırmalı eğitimin, özellikle Türkiye’de, eğitimde program geliştirme içinde yer alması gerektiği şeklinde yaygın bir kanı hâkimdir. Bu tabii ki doğru değildir. Karşılaştırmalı eğitimin eğitimde program geliştirmeyle olan ilişkisi veya yakınlığı, eğitim yönetimi, eğitim tarihi, eğitim sosyolojisi, eğitim ekonomisi, hatta sosyoloji, ekonomi ve antropoloji gibi alanlarla olan yakınlığı kadardır. O halde karşılaştırmalı eğitim, eğitimi anlamaya yardım eden psikoloji, dil bilimi, ekonomi, sosyoloji, tarih ve antropoloji gibi disiplinlerle yakından ilişkili olan karmaşık bir çalışma sahası olarak ifade edilebilir (Erdoğan, 2003).

Karşılaştırmalı eğitim alanı olarak Türkiye’deki eğitim bilimi çalışmalarında ilk defa Ankara Üniversitesi’ne bağlı Eğitim Fakültesi’nde Fatma Varış ve iki yabancı profesörün katkısıyla 1967 yılında okutulan “Mukayeseli Eğitim dersiyle başlamıştır. Bu kişiler tarafından yazılmış olan “Mukayeseli Eğitim” adlı kitap karşılaştırmalı alanındaki ilk Türkçe yazılı kaynak olarak değerlendirilebilir. 1970’li yıllardan sonra aynı üniversitenin Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’ne bağlı bir “Mukayeseli Eğitim Araştırmaları Enstitüsü” kurulmuştur. Bu enstitünün kurucusu Kemal Aytaç tarafından yazılmış olan Çağdaş Eğitim Akımları, Avrupa Okul Reformları adlı eserler ve Karşılaştırmalı Eğitim Üzerine Bir Çalışma Planı ve Öngörüşler adlı tercüme kitap bu alanda yer alan ait diğer öncü çalışmalar arasında yer almaktadır. 1985’te Adil Türkoğlu’nun, Fransa, İsviçre ve Romanya eğitim sistemlerini inceleyen eseri, J.F.Cramer ve G.S.Browne tarafından yazılan ve Ferhan Oğuzkan tarafından 1982 yılında dilimize çevrilmiş olan Contemporary Education adlı eser ile Erdoğan tarafından 1995 yılında yazılan Çağdaş Eği-

tim Sistemleri adlı eser alana katkı sağlamış olan diğer önemli çalışmalar olarak kabul edilmektedir (Erdoğan, 2003).

Görüldüğü gibi eğitimin uluslararası bir niteliğe ulaşmasıyla birlikte karşılaştırmalı eğitim gerek ülkemizde gerek diğer ülkelerde giderek ihtiyaç duyulan ve yaygınlaşan bir çalışma alanı haline gelmiştir. Şüphesiz her çalışma alanında olduğu gibi karşılaştırmalı eğitim alanında da yapılan araştırmaların en kapsamlısı alana ait yüksek lisans ve doktora tezleridir (Bakioğlu ve Gürdal, 2001). Bu nedenden ötürü karşılaştırmalı eğitim alanında yapılmış olan lisansüstü çalışmaların farklı değişkenler yönünden incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmanın söz konusu alanda gerçekleştirilen araştırmaların yöneliminin belirlenebilmesi ve yapılacak yeni çalışmalarda göz önüne alınması gereken noktalar ile ilgili öneriler sunulabilmesi ile araştırmacılara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışmanın ayrıca alan yazındaki bazı eksiklikleri de gidereceği düşünülmektedir. Ülkemizde belirli alanlarda yapılmış olan lisansüstü çalışmaların incelenmesine yönelik olarak yürütülmüş olan pek çok çalışma yer almasına rağmen karşılaştırmalı eğitim alanına baktığımızda sınırlı sayıda çalışmanın yapıldığı ve bazı değişkenlerin bu çalışmalara yansıtılmadığı görülmüştür. Seray Tatlı, Oktay ve Cem Adıgüzel (2012) tarafından yapılmış olan “Türkiye’deki Lisansüstü Karşılaştırmalı Eğitim Tezlerinin Çok Boyutlu Bir İncelemesi” başlıklı çalışma ile Çubukçu, Yılmaz ve İnci (2015) tarafından yapılan “Karşılaştırmalı Eğitim Programları Araştırma Eğilimlerinin Belirlenmesi” başlıklı çalışmaların ikisi de literatüre önemli katkılar sağlamış olmakla birlikte yapılan bu yeni çalışmada araştırma kapsamı genişletilerek farklı değişkenler dikkate alındığından, tezlerde ulaşılan bulgular üzerinde de durulmaya çalışıldığından ve söz konusu çalışmalarda yer almayan bazı tezler de incelendiğinden elde edilen bulguların karşılaştırmalı eğitim alanına ait verilerin güçlendirilmesi için alan yazına katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Çalışmada belirlenen bu amaçlar doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Karşılaştırmalı eğitim alanındaki lisansüstü tezler yıllara göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
2. Karşılaştırmalı eğitim alanındaki lisansüstü tezler yapıldıkları üniversitelere göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
3. Karşılaştırmalı eğitim alanındaki lisansüstü tezler türlerine ve tezlere danışmanlık yapan öğretim elemanlarının unvanlarına göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
4. Karşılaştırmalı eğitim alanındaki lisansüstü tezler araştırma desen ve yöntemlerine göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
5. Karşılaştırmalı eğitim alanındaki lisansüstü tezler kullanılan veri toplama tekniklerine göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
6. Karşılaştırmalı eğitim alanındaki lisansüstü tezler karşılaştırma yapılan ülkelere nasıl bir dağılım göstermektedir?
7. Karşılaştırmalı eğitim alanındaki lisansüstü tezler karşılaştırma yapılan konu başlıklarına göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
8. Karşılaştırmalı eğitim alanındaki lisansüstü tezlere ait önemli bulgular nelerdir?

Yöntem

2.1 Araştırma Modeli

Karşılaştırmalı eğitim alanında yapılmış olan lisansüstü tezlerin incelenmiş olduğu bu çalışma nitel araştırma desenine göre yürütülmüştür. Nitel araştırma, disiplinler arası bütüncül bir bakış açısını esas alarak, araştırma problemini yorumlayıcı bir yaklaşımla incelemeyi benimseyen bir yöntemdir. Üzerinde araştırma yapılan olgu ve olaylar kendi bağlamında ele alınarak, insanların onlara yükledikleri anlamlar açısından yorumlanır (Altunışık ve Diğerleri, 2010).

Çalışmada kullanılmış olan veriler nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi yolu ile elde edilmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Doküman incelemesi, bir araştırma problemi hakkında belirli zaman dilimi içerisinde üretilen dokümanlar ya da ilgili konuda birden fazla kaynak tarafından ve değişik aralıklarla üretilmiş dokümanların geniş bir zaman dilimine dayalı analizini olanaklı kılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2012).

2.2 Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini Türkiye’de ve dünyada karşılaştırmalı eğitim alanında yapılmış olan lisansüstü tezler oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise ülkemizde 2005-2018 yılları arasında karşılaştırmalı eğitim alanında yapılmış olan lisansüstü tezlerden oluşmaktadır. Buna göre çalışma YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanına kayıtlı 217 adet lisansüstü tez ile yürütülmüştür.

2.3 Veri Toplama Süreci

Çalışma kapsamında incelenmiş olan tezlere eksiksiz olarak ulaşılabilmesi için araştırmacılar tarafından belirlenen anahtar kelimeler kullanılarak YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında farklı şekillerde taramalar yapılmıştır. Karşılaştırmalı eğitim, eğitim, öğretim, karşılaştırma, karşılaştırması, karşılaştırmalı, incelenmesi, karşılaştırılması, Türkiye ve, program, programı, programları, programlarının, öğretmen yetiştirme, ders kitapları, ders kitabı, eğitim sistemleri, sistem vb. anahtar kelimeleri kullanılarak tez adına göre ilgili çalışmalara ulaşmaya çalışılmıştır. Bunun dışında enstitü, anabilim/bilim dalı ve konularına göre yapılmış olan diğer taramalarla tezlere eksiksiz olarak ulaşılabilmesi sağlanmıştır. Yapılan taramalarda 244 adet teze ulaşılmış olmasına rağmen bu tezlerden 42 tanesi erişime açık olmadığından bu tezlerin özet kısımları incelenerek araştırma problemlerine yanıt aranmaya çalışılmıştır. Özetlerinde yeterli veriye ulaşamayan tezlere ise hazırlandıkları üniversitelerin kütüphaneleri aracılığıyla ulaşmaya çalışılmıştır. Buna göre çalışma toplamda 217 tez ile yürütülmüş olup yeterli bilgiye ya da kendisine ulaşamayan 27 tez çalışma kapsamından çıkarılmıştır.

2.4 Verilerin Analizi

Çalışmada elde edilen veriler içerik analizi tekniğinden yararlanılarak çözümlenmeye çalışılmıştır. İçerik analizi Cohen, Manion ve Morrison (2007)’a göre eldeki yazılı bilgilerin temel içeriklerinin ve içerdikleri mesajların özetlenmesi ve belirtilmesi işlemi olarak da tanımlanmaktadır. Buna göre çalışma kapsamında kullanılan tezler araştırma problemlerine göre incelenmiş olup verilerin tablolastırılmasında frekans (f) ve yüzde (%) değerleri dikkate alınmıştır.

Bulgular

Bu bölümde çalışmada elde edilen bulgular araştırma problemlerine göre sırası ile sunulmuştur. Buna göre karşılaştırmalı eğitim alanındaki lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı tablo1’de yer almaktadır.

Tablo1

Çalışmada İncelenen Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

	f	%
2005	9	4
2006	21	10
2007	21	10
2008	10	4
2009	13	6
2010	27	12
2011	16	7
2012	19	9
2013	10	5
2014	24	11
2015	8	4
2016	9	4
2017	13	6
2018	17	8
Toplam	217	100

Tablo 1 incelendiğinde karşılaştırmalı eğitim alanında yapılmış olan tezlerin sayısının yıllara göre düzensiz bir dağılım gösterdiği dikkati çekmektedir. Örneğin; 2009 yılında 13 tane tez yürütülmüş; bu sayı 2010 yılında 27’ye çıkmış, 2011 yılında 16’ya düşmüş ve sonraki yılda tekrar artış göstermiştir. Tabloda dikkat çeken bir diğer durum 2006 ve 2007 yıllarında yürütülen tezlerin sayısında bir eşitlik söz konusu olduğudur. Her iki yılda da 21 tane tez çalışması alan yazına katkı sağlamıştır. Araştırmacılar tarafından önemli görülen bir diğer nokta ise 2006, 2010 ve 2014 yıllarında yürütülen tezlerin sayısında sıçrama niteliğinde bir artışın söz konusu oluşudur. Alanda yapılmış olan tez sayısının en fazla olduğu yıllar bu tarihler olmakla birlikte 2006 yılı ile eşit sayıda tezin yapılmış olduğu 2007 yılı da düşünüldüğünde karşılaştırmalı eğitim çalışmalarının yarısından fazlasının belirtilen dört yıl kapsamında yapıldığı söylenebilir. Tabloda, en az tezin yapılmış olduğu yılların ise 2015 (f=8), 2005 (f=9) ve 2016 (f=9) olduğu görülmektedir. Çalışmada ikinci olarak incelenen tezlerin yapıldıkları üniversitelere göre dağılımları belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlar tablo2’de sunulmaktadır.

Tablo2

Çalışmada İncelenen Tezlerin Yapıldıkları Üniversitelere Göre Dağılımı

	f	%		f	%
Abant İzzet Baysal Ü.	9	4	Hacettepe Ü.	13	6
Ankara Ü.	24	11	İnönü Ü.	10	5
Anadolu Ü.	3	1	İstanbul teknik Ü.	1	0,5
Atatürk Ü.	4	2	İstanbul Ü.	6	3
Bartın Ü.	1	0,5	Karadeniz Teknik Ü.	3	1
Balıkesir Ü.	3	1	Kırıkkale Ü.	1	0,5
Beykent Ü.	1	0,5	Kocaeli Ü.	3	1
Bilkent Ü.	1	0,5	Marmara Ü.	23	11
Boğaziçi Ü.	1	0,5	Mehmet Akif Ersoy Ü.	1	0,5
Bülent Ecevit Ü.	1	0,5	Mersin Ü.	1	0,5
Çanakkale 18 Mart Ü.	2	1	Mustafa Kemal Ü.	1	0,5
Celal Bayar Ü.	3	1	Mimar Sinan Ü.	1	0,5
Cumhuriyet Ü.	2	1	Necmettin Erbakan Ü.	4	2
Çukurova Ü.	2	1	Niğde Ü.	1	0,5
Dokuz Eylül Ü.	6	3	On Dokuz Mayıs Ü.	3	1
Dumlupınar Ü.	1	0,5	ODTÜ	6	3
Eskişehir Osmangazi Ü.	1	0,5	Okan Ü.	2	1
Ege Ü.	4	2	Sakarya Ü.	5	2
Erciyes Ü.	3	1	Selçuk Ü.	8	4
Erzincan Binali Yıldırım Ü.	2	1	Trakya Ü.	1	0,5
Fatih Ü.	2	1	Uludağ Ü.	2	1
Gazi Osmanpaşa Ü.	2	1	Uşak Ü.	1	0,5
Gazi Ü.	28	13	Yeditepe Ü.	9	4
Gaziantep Ü.	3	1	Yıldız Teknik Ü.	2	1

Tablo 2’de görüldüğü gibi Türkiye’de karşılaştırmalı eğitim alanında yapılmış olan tezler 48 farklı üniversitenin bünyesinde yürütülmüştür. Bu üniversitelerde yapılmış olan tez sayıları dikkate alındığında ise en fazla tezin sırası ile Gazi Üniversitesi, Ankara Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi olduğu görülmektedir. Tabloda yer alan diğer üniversitelere ait veriler incelendiğinde ise 25 üniversitede son on yıl içerisinde karşılaştırmalı eğitim alanında sadece 1 veya 2 tez çalışmasının yapılmış olduğu dikkati çekmektedir. Tezlerin genellikle belirli üniversitelerde yoğun olarak yürütülmesinde bu üniversitelerin uzun süredir eğitim veren kurumlar olmasının yanı sıra söz konusu üniversitelerden Ankara Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi bünyesinde karşılaştırmalı eğitim anabilim dalının yer alıyor olmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Tablo 3’te incelenen tezlerin türlerine ve bu tezlere danışmanlık yapmış olan öğretim elemanlarının unvanlarına göre dağılımları sunulmuştur.

Tablo3.

Çalışmada İncelenen Tezlerin Türlerine ve Tezlere Danışmanlık Yapan Öğretim Elemanlarının Unvanlarına Göre Dağılımı

	Tezlerin Türü			Tez Danışmanlarının Unvanları			
	Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlik	Öğretim Görevlisi Doktor	Doktor Öğretim Üyesi	Doçent Doktor	Profesör Doktor
f	154	62	1	2	74	39	102
%	71	28,5	0,5	1	34	18	47

Tablo 3 incelendiğinde çalışmada yer alan tezlerin büyük bir çoğunluğunun (f=154) yüksek lisans tezi olduğu, geriye kalan tezlerden biri sanatta yeterlik tezi iken diğerlerinin doktora tezi (f=62) olduğu görülmektedir. Üniversitelerde yer alan lisansüstü programlar içerisinde yüksek lisans programlarının doktora programlarına göre sayıca yüksek olduğu ve benzer şekilde yüksek lisans programında kayıtlı olan öğrenci sayısının doktora düzeyindeki öğrencilere oranla fazla olduğu düşünüldüğünde tezlerin türlerine göre bu şekilde dağılım göstermesinin beklendik bir durum olduğu söylenebilir. Tezlere danışmanlık yapmış olan öğretim elemanlarının unvanları incelendiğinde ise profesör doktor unvanına sahip tez danışmanı sayısının görece fazla olduğu (f=102) ve tezlerin yarısına yakının (%47) söz konusu öğretim üyelerinin danışmanlığında yürütüldüğü görülmektedir. Üniversitelerde görevli öğretim elemanlarının tamamı düşünüldüğünde profesör doktor sayısının yaklaşık olarak %10’luk bir kesimi, sadece öğretim üyeleri dikkate alındığında ise doktor öğretim üyesi unvanına sahip öğretim üyesi sayısının ancak yarısını oluşturduğu (<http://www.istanbul.edu.tr/?p=48335> düşünüldüğünde) tez danışmanlarının bu şekilde dağılım göstermesinin karşılaştırmalı eğitim alanı için olumlu bir durum dışında bir kazanım olarak değerlendirilmektedir. Tablo 4’te incelenen tezlerin araştırma desen ve yöntemlerine göre dağılımları sunulmaktadır.

Tablo4

Çalışmada İncelenen Tezlerin Araştırma Desen ve Yöntemlerine Göre Dağılımları

	Tezlerin Desenleri				Tezlerin Modelleri	
	Nitel	Nicel	Karma	Tarama	Durum Çalışması	Betimsel Araştırma
f	179	19	19	130	59	28
%	82	9	9	60	27	13

Tablo 4 incelendiğinde yapılan tez çalışmalarının büyük bir çoğunluğunda nitel araştırma desenlerinin (f =179) kullanıldığı dikkati çekmektedir. Diğer araştırma desenleri olan karma ve nicel desenlerden tezlerin geri kalanında birbirine yakın oranlarla yararlanıldığı; 19’ar tezde karma desen ve nicel desenin kullanılmış olduğu görülmektedir. Nitel araştırmanın doğasına

uygun olarak karşılaştırmalı eğitim çalışmalarında farklı eğitim sistemlerine ait durum ve/veya olgular arasındaki ilişkilerin sayısal değerlerin ötesinde derinlemesine betimlenerek sunulması hedeflendiğinden tezlerin çoğunluğunda bu desenden yararlanılmış olması beklendik bir durum olarak görülmektedir. Tezlerde kullanılan araştırma modelleri incelendiğinde ise çalışmaların çoğunluğunda nicel araştırma modellerinden olan tarama modeli (f=130) kullanılırken nitel araştırma modelleri içerisinde yer alan durum çalışmasından tezlerde (f=59) daha az yararlanıldığı dikkati çekmektedir. Nicel araştırma modellerinden bir diğeri olan betimsel araştırmanın ise tezlerde en az yararlanılmış olan (f=28) model olduğu görülmektedir. Tezlerde kullanılan araştırma desenleri ve modelleri birlikte ele alındığında tezlerin büyük bir çoğunluğu nitel araştırma desenine göre yürütülmüşken tezlerde kullanılan modellerin nicel araştırma desenlerine göre belirlendiği dikkati çekmektedir. Buna göre çalışmaların büyük bir çoğunluğunda belirgin bir tutarsızlık olduğu bu olumsuzluğun araştırmacıların sahip olduğu kavram yanılgılarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Tezlerde kullanılan veri toplama tekniklerinin dağılımları tablo5’te sunulmuştur.

Tablo5

Çalışmada İncelenen Tezlerin Kullanılan Veri Toplama Tekniklerine Göre Dağılımları

	f	%
Doküman inceleme	147	68
Anket	37	17
Görüşme	15	7
Doküman incelemesi+görüşme	7	3
Doküman incelemesi+ anket	4	2
Görüşme+gözlem	3	1
Gözlem+ görüşme+ anket	2	1
Görüşme+Anket	2	1
TOPLAM	217	100

Tablo 5’te görüldüğü gibi karşılaştırmalı eğitim alanında yürütülen tezlerde doküman incelemesi, anket, görüşme ve gözlem olmak üzere temel olarak dört farklı veri toplama tekniğinden yararlanılmıştır. Tezlerin büyük bir çoğunluğu nitel araştırma desenine göre yürütüldüğünden nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan söz konusu tekniklerin tercih edilmiş olmasının doğru bir tercih olduğu söylenebilir. İncelenen tezlerin büyük bir çoğunluğunda bu teknikler tekil olarak kullanılmış olup doküman incelemesi tekniğinin en fazla tercih edilen (f=147) veri toplama tekniği olduğu belirlenmiştir. İncelenen tezlerin bazılarında ise araştırmanın geçerliğini arttırmak amacıyla birden fazla veri toplama tekniğinin bir arada kullanıldığı ancak bu şekilde yürütülmüş olan tez çalışmalarının sayısı toplamının (f=18) sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Eğitim sistemlerine ait öğelerin karşılaştırılmasında gözlem ve görüşme yapabilmek her zaman mümkün olamayacağı için çalışmalarda kullanılan verilerin büyük bir çoğunluğuna genel ağ başta olmak çeşitli kaynaklar aracılığıyla elde edilen yazılı materyaller üzerinden ulaşılması daha ekonomik ve pratik bir yöntemdir. İfade edilmiş gerekçeden ötürü doküman analizinin en fazla tercih edilen teknik olduğu düşünülmektedir. İncelenen tezlerin karşılaştırma yapılan ülkelere göre dağılımları tablo 6’da sunulmaktadır.

Tablo6

Çalışmada İncelenen Tezlerin Karşılaştırma Yapılan Ülkelere Göre Dağılımları

	f	%		f	%
ABD	22	10	İsveç	1	0,5
Almanya	23	107	Japonya	2	1
Arnavutluk	1	0,5	Kosova	4	2
Avustralya	1	0,5	Kanada	6	3
Avusturya	3	2	Kazakistan	5	2
Azerbaycan	4	2	Macaristan	1	0,5
Bulgaristan	1	0,5	Makedonya	2	1
Burundi	1	0,5	Mısır	2	1
Çin	1	0,5	Moğolistan	2	1
Danimarka	2	1	Moldova	1	0,5
Finlandiya	8	3,5	Polonya	1	0,5
Fransa	3	2	Romanya	2	1
Hollanda	6	3	Rusya	1	0,5
Hong-Kong	1	0,5	Singapur	2	1
İngiltere	16	7	Suudi Arabistan	1	0,5
İran	1	0,5	OECD	4	2
İrlanda	2	1	Diğer	84	38

Tablo 6 incelendiğinde karşılaştırmalı eğitim alanında yapılmış olan tezlerde pek çok ülkenin eğitim sistemleri incelenmiş olmakla birlikte Almanya (f=23), ABD (f=22) ve İngiltere’nin (f=16) en sık tercih edilen ilk üç ülke olduğu görülmektedir. Çalışma kapsamındaki tezlerin çoğunda ikiden fazla ülkenin ele alınmış olduğu belirlenmiştir. Bu nedenden ötürü söz konusu çalışmalar diğer satır altında sunulmuştur. Bu çalışmalar kapsamında tabloda verilmiş olan ülkelerin dışında Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Norveç, Belçika, Yeni Zelanda, Türkmenistan, Özbekistan, Nijerya, Meksika,İspanya, KKTC, Özbekistan, Portekiz gibi ülkelerin de ele alınmış olduğu; tezlerde en fazla tercih edilmiş ülkelerin başında ise tablodakine benzer bir şekilde İngiltere’nin yer aldığı (f=17) tespit edilmiştir. Buna göre tezlerde çoğunlukla sosyo-ekonomik düzeyi yüksek, gelişmiş ülkelerle karşılaştırma yapılmış olduğu söylenebilir. İncelenen tezlerin karşılaştırma yapılan konularına göre dağılımları tablo7’de yer almaktadır.

Tablo7

Çalışmada İncelenen Tezlerin Karşılaştırma Yapılan Konu Başlıklarına Göre Dağılımları

	f	%
Öğretim Programları	73	34
Eğitim Sistemleri	46	21
Ders Kitapları	30	14
Öğretmen Yetiştirme Sistemleri	22	10
Eğitim Yönetimi ve Denetimi	17	8
Akademik Başarı	9	4
Diğer (eğitim ekonomisi, aile-okul işbirliği, sosyal etkinlikler, öğrenci tutumları ve becerileri vb.)	20	9
Toplam	217	100

Tablo 7’de görüldüğü gibi incelenen tezlerde en sık karşılaştırma yapılan konuların başında öğretim programları (f=73) ile eğitim sistemleri (f=46) gelmektedir. Öğretim programlarının karşılaştırılmasında temel eğitimden orta öğretime farklı sınıf seviyelerine ve derslere ait programların incelenmiş olduğu belirlenmiştir. Eğitim sistemleri başlığı altında yer alan tezlerde de benzer şekilde okul öncesinden yükseköğretime farklı ülkelerin eğitim yapıları ve uygulamaları karşılaştırmalı olarak incelenmeye çalışılmıştır. Tezlerde her iki başlıkta yer alan çalışmalarda da temel eğitim düzeyine ağırlık verilmiş olması dikkati çeken diğer bir bulgudur. Tabloda diğer başlığı içerisinde yer alan konular incelendiğinde ise eğitim ekonomisi, aile-okul işbirliği, sosyal etkinlikler, öğrenci tutumları ve becerileri vb. konu başlıklarının diğer konu başlıklarına göre az çalışıldığı (f=20) tespit edilmiştir. Buna göre karşılaştırmalı eğitim çalışmalarında ele alınan konularda çeşitlilik olmakla birlikte diğer başlığı altında yer alan konularla ilgili alan yazındaki çalışmaların yeterli olmadığı söylenebilir.

Çalışmada son olarak karşılaştırmalı eğitim alanındaki tezlerde yer alan önemli bulgular belirlenmeye çalışılmıştır. Bu aşamada birden fazla tezde ortak olarak yer alan, Türkiye’deki eğitim uygulamalarına yön verilebilmesi için önemli olduğu düşünülen bulgular üzerinde durulmaya çalışılmıştır. Tezlerde yer alan bulgular içerik analizi ile incelenmiş olup elde edilen sonuçlar şu şekilde özetlenebilir;

- ✓ A.B.D.’de ve birçok Avrupa Birliği ülkesinde eğitim politikalarına yön veren çok sayıda kurum, meslek örgütü ve vakıf bulunurken Türkiye’de eğitim sisteminin merkezden planlanarak yönetildiği,
- ✓ AB ülkelerinde eğitime ayrılan yıllık bütçe en yüksek oranla Belçika’da iken Türkiye’nin en düşük orana sahip Yunanistan’ın da gerisinde kalmış olduğu,
- ✓ AB ülkelerinin çoğunda okul öncesi eğitimi zorunlu eğitim sürecine dahil edilmişken ülkemizde zorunlu eğitim kapsamında yer almadığı,
- ✓ ABD’de ve AB ülkelerinin çoğunda okul yöneticilerinin seçiminde yerel bir anlayış geçerli iken Türkiye’de okul yöneticilerin istihdamının merkezi atama yoluyla yapıldığı,
- ✓ Birçok AB ülkesinde, hizmetiçi eğitim hizmeti veren bakanlık, yerel otoriteler, özel merkezler, öğretmen eğitim merkezleri gibi farklı eğitim sağlayıcıları bulunurken Türkiye’de tamamına yakınının MEB tarafından merkezi ya da yerel düzeyde düzenlendiği,

- ✓ Avrupa Birliği’ne üyelik süreci içinde bulunan Türk eğitim sisteminde, öğretmen yetiştirme programlarında yer alan uygulamalı derslerin sayısı ile meslek bilgisi derslerinin görece az oluşundan ötürü öğretmen yetiştirme sürecinde yeniden yapılanmaya gidilmesi gerektiği,
- ✓ AB üye ülkeleri mesleki eğitimde ortak bir uygulamayı tercih etmesine rağmen Türkiye deki uygulamalar oldukça farklılık gösterdiği,
- ✓ Türkiye’de kullanılan ders kitaplarının çoğunda baskı kalitesinden kaynaklı önemli eksikliklerin yer aldığı, Türkiye’deki kitapların biçim ve tasarım özellikleri bakımından AB ülkeleri ve ABD’den farklılık gösterdiği, Türk ders kitaplarının dış yapı özelliklerinin geliştirilerek daha ilgi çekici hale getirilmesinin gerekli olduğu,
- ✓ Bilgisayar dersi Avrupa Birliğine bağlı çoğu ülkede zorunlu ders kapsamında iken Türkiye’de seçmeli olduğu ve Türkiye’de uygulanan öğretim programının görece yüzeysel bilgisayar kullanımını gerektirecek bir içeriğe sahip olduğu,
- ✓ AB ülkelerinde ilköğretim birinci kademedeki yabancı dil öğretim programlarında ağırlıklı olarak dinleme ve konuşma becerilerine ağırlık verilirken, Türkiye İlköğretim İngilizce Öğretim Programında dört temel dil becerisine aynı ölçüde ağırlık verildiği belirlenmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Karşılaştırmalı eğitim iki veya daha fazla ülkenin eğitim sistemlerine ait çeşitli öğelerin uluslararası ölçütler dahilinde incelenerek eğitim sistemlerinin geliştirilmesine yönelik işlevselleştirme önerilerin elde edilmesini sağlayan bir çalışma alanıdır. Eğitim bilimleri dahilinde yer alan herhangi bir disiplin ve bu disiplin içerisinde yer alan herhangi bir konu başlığı karşılaştırmalı eğitim çalışmaları kapsamında yer alabilmektedir. Bu nedenden ötürü söz konusu alanda yapılmış olan çalışma sonuçları eğitim sistemleri için geçerli bilgiler içermekle birlikte bu bilgiler eğitim sistemlerinin geliştirilmesi dışında eğitim bilimlerinin de zenginleştirilmesi için önem taşımaktadır.

Bu çalışmada karşılaştırmalı eğitim alanındaki lisansüstü tezler belirlenen değişkenler incelenerek yorumlanmaya çalışılmıştır. Çalışma Türkiye’de 2005-2018 yılları arasında yapılmış olan 178 tez ile yürütülmüştür. Elde edilen bulgulara göre en fazla çalışmanın 27 tez ile 2010 yılında yapılmış olduğu bu rakamın en düşük olduğu yılın ise 8 tez çalışmasının yapıldığı 2015 yılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada incelenen tezlerin üniversitelere göre dağılımları incelendiğinde Türkiye’de yer alan 48 farklı üniversitenin adı geçmesine rağmen bu üniversitelerden 16’sında sadece birer tez çalışması yapıldığı ve çalışmalarının yarısına yakınının en fazla tezin hazırlandığı üniversiteler olarak belirlenen Gazi Üniversitesi, Ankara Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi bünyesinde yapıldığı belirlenmiştir. Buna göre alanda yer alan tez çalışmalarının homojen bir dağılım göstermediği söylenebilir. Fazlıoğulları ve Kurul (2012) çalışmalarında eğitim bilimleri alanındaki doktora tezlerinin özellikleri inceledikleri çalışmalarında benzer sonuçlara ulaşarak tezlerden çoğunun Ankara ve Gazi Üniversiteleri’nde yapıldığı sonucuna ulaşmışlardır.

Çalışmada adı geçenler Türkiye’de gerek lisans gerek lisansüstü düzeyde uzun yıllardır eğitim veren kurumsal kimliğe sahip üniversiteler oldukları için elde edilen sonuç beklendiği bir durum olarak görülmekle birlikte diğer 16 üniversite içerisinde yer alan kurumlar incelendiğinde bunların içerisinde de aynı özelliklere sahip olanların yer aldığı dikkati çekmektedir. Bu nedenden ötürü söz konusu üniversitelerde yapılacak olan yeni çalışmalarda araştırmacıların karşı-

laştırmalı eğitim alanına yönelmesinin alan yazını güçlendirmekle birlikte üniversitelerdeki dağılımın istenilen yönde farklılaşmasına da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Karşılaştırmalı eğitim alanındaki tezlerin türlerine ve danışmanlarının unvanlarına göre dağılımları çalışmada yanıt aranan bir diğer soru olmuştur. Buna göre incelenen tezlerin büyük bir çoğunluğunun (f=154) yüksek lisans tezi olduğu ve tez danışmalarının içerisinde profesör doktor unvanına sahip olanların sayısının görece fazla olduğu (f=102) sonucuna ulaşılmıştır. Seray Tatlı, Oktay ve Cem Adıgüzel (2012) karşılaştırmalı eğitim alanındaki lisansüstü tezleri inceledikleri çalışmalarında benzer şekilde 2000-2010 yılları arasında yapılan tezlerin daha çok yüksek lisans düzeyinde yapıldığı, doktora düzeyinde bu alanda çok fazla çalışmanın olmadığını belirlemişlerdir. Bayrak ve Girgin (2018) de eğitim bilimleri alanında yapılmış olan tezleri farklı değişkenler açısından incelemiş oldukları çalışmalarında doktora düzeyinde yapılmış olan tez sayısının sınırlı sayıda olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Tezlerde kullanılan araştırma desenleri ile modelleri incelendiğinde ise yapılan tez çalışmalarının büyük bir çoğunluğunda nitel araştırma desenlerinin (f=179) kullanıldığı ancak modellerde nicel desene uygun olan tarama modelinin (f=130) adı geçtiği belirlenmiştir. Ateş ve Kadioğlu (2017) da çalışmalarında incelemiş oldukları tezlerin büyük bir çoğunluğunun tarama modeline göre yürütülmüş olduğunu belirlemişlerdir. Sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan tarama modelinde var olan bir durumun olduğu gibi ortaya koyulması amaçlanmakla birlikte bu modelde elde edilen bulguların sayısal verilere dayandırılarak sunulması hedeflenmektedir. İncelenen tezlerde ise araştırmacıların büyük bir çoğunluğunun farklı değişkenlerin birbirleriyle olan mevcut ilişkilerinin analiz edilmesine dayalı çalışmalar yürütmüş olduğu ancak söz konusu çalışmalar için tarama modelinin adının geçtiği dikkati çekmektedir. Bu nedenden ötürü incelenen tezlerin model kısmında söz konusu tarama modelinin kullanılmaya çalışılmasının yaygınlaşmış bir hata olduğu düşünülmektedir. Karadağ (2010) Türkiye’de eğitim bilimleri alanında yapılmış doktora tezlerinde kullanılan araştırma modellerinin nitelik düzeylerini ve yapılan analitik hata tiplerini belirlemeye çalıştığı çalışmasında tezlerde kullanılan araştırma modeli ile araştırmada kullanılan model arasında uyumsuzlukların olmasının tezler için belirlenen analitik hatalar içerisinde yer aldığı; tezlerin genelinin nitelik düzeylerinin yeterli olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Buna göre karşılaştırmalı eğitim alanında yapılacak olan yeni çalışmalarda da araştırma modeli için ifade edilmiş olan durumun dikkate alınmasının tezlerin yöntemine ilişkin belirlenen bu eksikliğin giderilmesine katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Çalışmada incelenen tezlerde kullanılan veri toplama teknikleri incelendiğinde araştırmacıların en sık doküman incelemesi tekniğinden yararlanmış oldukları (f=147) belirlenmiştir. Tezlerin karşılaştırma yapılan ülkelere ve konu başlıklarına göre dağılımları incelendiğinde ise ABD, Almanya ve İngiltere’nin en fazla tercih edilen ülkeler iken öğretim programlarının ve eğitim sistemlerinin karşılaştırılması ise en sık karşılaştırma yapılan konu başlıkları olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çubukçu, Yılmaz ve İnci’nin (2015) karşılaştırmalı eğitim alanında 2010-2014 yılları arasında yapılan makale ve lisansüstü tezleri inceledikleri çalışmalarında benzer şekilde en fazla karşılaştırmaların ABD, Almanya ve İngiltere gibi ülkelerle yapıldığı sonucuna ulaşmışlardır. Belirlenen ülkeler ve konu başlıkları ile ilgili yapılan karşılaştırma çalışmalarının eğitim-öğretim uygulamalarımızın geliştirilmesine yönelik yeni politikaların oluşturulabilmesi için önem taşımaktadır ancak çok yönlü bir bakış açısına sahip olup eğitim adına çalışan kişilerin ufuklarını genişletebilmek için alanda yapılan çalışmaların da çeşitlilik göstermesi beklenmektedir. Bu nedenle yapılacak olan yeni çalışmalarda adı geçen ülkelerin yanı sıra uluslararası sınavlarda başarı gösteren ülkeler başta olmak üzere eğitim uygulamalarından yararlanılabilece-

ği düşünülen ülkelerle yapılacak çalışmalar aracılığıyla alan yazında yeterli karşılaştırma yapılmamış olan diğer eğitim unsurlarının ele alınmasının alternatif bakış açılarının oluşmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Karşılaştırmalı eğitim alanında yapılmış olan çalışmalar eğitim sistemlerinin uluslararası standartlara göre değerlendirilerek farklı ülkelerin eğitim göstergeleri ile ilgili geçerli verilerin ortaya konulmasına katkı sağlamaktadır. Bu nedenle çalışmada tezlere ilişkin verilen sayısal değerlerin dışında tezlerde elde sonuçlar da analiz edilerek araştırmacılar tarafından özetlenerek sunulmaya çalışılmıştır. Buna göre ABD ile AB ülkelerinden karşılaştırma yapılmış olanlara göre Türkiye’deki hizmet içi eğitimler dışında çoğu eğitim uygulamalarının merkezi bir yapıda olduğu, eğitime ayrılan bütçenin oldukça düşük seviyede olduğu, öğretmen yetiştirme sürecinde uygulama boyutunun yeterli düzeyde olmadığı, kullanılan ders kitaplarının biçimsel olarak eksikliklerinin olduğu belirlenmiştir. Ayrıca Türkiye’de çoğu AB ülkelerinde zorunlu olan okul öncesi eğitim süreçleri ile bilgisayar derslerinin zorunlu olmadığı, ülkemizde yürütülen mesleki eğitim uygulamaları ile yabancı dil öğretim programlarında belirgin farklılıkların yer aldığı saptanmıştır.

Karşılaştırma, özünde bir düşünme ve düşünciyi geliştirme yöntemidir (Balcı,2011). Bu nedenle ister eğitim sistemlerine ilişkin isterse farklı konu alanlarına ilişkin yapılan karşılaştırmalardaki temel amaç elde edilen bulguların karşılaştırma yapılan öğelerin geliştirilebilmesi için kullanılabilmesidir. Görüldüğü gibi incelenen tezlerde ülkemiz eğitim sistemine ilişkin pek çok önemli sonuca ulaşılmıştır. Elde edilen bu sonuçların eğitimciler tarafından dikkate alınarak eğitim-öğretim süreçlerine yansıtılmasının karşılaştırmalı eğitim alanında yapılmış olan çalışmalarını işlevselliğini arttıracak ve yapılması planlanan yeni çalışmalar için araştırmacıları motive edeceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Altunışık, R.; Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., & Yıldırım, E. (2010). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS uygulamalı (6. Baskı). Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Arık, R. S.; Türkmen, M. (2009). Eğitim Bilimleri Alanında Yayımlanan Bilimsel Dergilerde Yer Alan Makalelerin İncelenmesi. I. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi. Çanakkale
- Ateş Kadioğlu , H., Kadioğlu, S. (2017). “Türkiye’de 2005-2015 Yılları Arasında İlk Okuma Yazma Alanında Yapılan Lisansüstü Çalışmaların Değerlendirilmesi”, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(39): 301-318.
- Bakioğlu, A.; Gürdal, A. (2001). “Lisansüstü Tezlerde Danışman ve Öğrencilerin Rol Algıları: Yönetim İçin Göstergeler”, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21(21).
- Bayraktar Vatansever, H.; Girgin,S. (2018). “Türkiye’de 2005-2018 Yılları Arasında Örgütsel Adanmışlık Konusunda Yapılan Lisansüstü Çalışmaların İncelenmesi”, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6 (77), 239-254.
- Cramer, J.F.; G.S. Browne (1982). Çağdaş Eğitim Milli Eğitim Sistemleri Üzerine Bir İnceleme. (Çev. F.Oğuzkan) İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Cohen, L., Manion, L.; Morrison, K. (2007). Research Methods in Education (6th ed.). New York, NY: Routledge.

- Erdoğan, İ. (2003). “Karşılaştırmalı Eğitim: Türk Eğitim Bilimleri Çalışmaları İçinde Önemsenmesi Gereken Bir Alan”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(3).
- Ergün, M., (1985). *Karşılaştırmalı Eğitim*. Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü: <http://www.egitim.aku.edu.tr/kegitim.pdf> sitesinden 08.04.2016 tarihinde alınmıştır.
- Fazlıoğulları, O.; Kurul, N. (2012). “Türkiye’deki Eğitim Bilimleri Doktora Tezlerinin Özellikleri”, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 (24).
- Karadağ, E. (2010). “Eğitim Bilimleri Doktora Tezlerinde Kullanılan Araştırma Modelleri: Nitelik Düzeyleri ve Analitik Hata Tipleri”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 1(1).
- Küçüköğlü, A.; Kızıldaş, E. (2012). “Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya, Rusya ve Türkiye Okul Öncesi Öğretmen Yetiştirme Programlarının Karşılaştırılması”, *İlköğretim Online*, 11(3).
- Lauwerys, J.; Varış, F., Neff, K. (1979). *Mukayeseli Eğitim*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Sel, V. G. Dünyada ve Türkiye’de Karşılaştırmalı Eğitim: Kavram, Kapsam ve Eğilimler. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6-9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Tatlı, S.; Adıgüzel, O. C. (2012). “Türkiye’deki Lisansüstü Karşılaştırmalı Eğitim Tezlerinin Çok Boyutlu Bir İncelemesi”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1).
- Tezcan, M. (1995). *Sosyolojiye Giriş*. Ankara: Feryal Matbaası.
- UNESCO (1966). *World Survey of Education. Handbook of Educational Organization and Statistics*, Paris.
- Yıldırım, A.; Şimşek, H. (2012). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- www.istanbul.edu.tr/?p=48335 (Erişim Tarihi: 2019, 21 Nisan)